

ALEXANDRU DAVILA

VLAICU-VODĂ

Dramă în 5 acte, în versuri

Ediție îngrijită, postfață, tabel cronologic

și referințe critice

de

TEODOR VÂRGOLICI

PERSONAJELE

<i>Vlaicu-Vodă</i> , domnul țării	<i>Solul sârbesc</i>
<i>Rumân Grue</i> , credinciosul lui	<i>Moș Neagu</i>
<i>Mircea Basarab</i> , nepotul domnului	<i>Un călușel</i>
<i>Costea Mușat</i>	<i>Întâiul boier</i>
<i>Banul Miked</i>	<i>Al doilea boier</i>
<i>Spătarul Dragomir</i>	<i>Al treilea boier</i>
<i>Groza Moldoveanul</i>	<i>Întâiul moșnean</i>
<i>Preacuviosul Nicodim</i>	<i>Al doilea moșnean</i>
<i>Pala Italianul</i>	<i>Un boier bătrân</i>
<i>Baronul Kaliany</i>	<i>Clara-doamna</i> , mama vitregă a lui vodă și mama bună a domniței
<i>Vlad Dobceanul</i>	<i>Anca</i>
<i>Manea</i>	<i>Domnița Anca</i> , fiica doamnei
<i>Aldea Algiu</i>	<i>Clara</i> și soră, despre tată, cu vodă
<i>Român Herescu</i>	<i>Sanda</i>
<i>Murgu</i>	<i>Un copil de casă</i>
<i>Baldovin</i>	<i>Boieri - ostași - moșneni etc.</i>
<i>Pârcălabul curții</i>	

Acțiunea se petrece pe la 1370, la Curtea de Argeș.

Pe scena Teatrului Național din București s-a jucat mai întâi drama *Vlaicu-Vodă*. Prima reprezentație a fost dată în 12 februarie 1902.

ACTUL I

(Teatrul reprezintă o poiană muntoasă și sălbatică de unde se vede valea Argeșului. La mijloc, spre fund, tulpina scorbuoasă a unui vechi stejar trăsnit. La dreapta o stâncă mare, concavă. Bușteni, buturugi etc. E o seară luminoasă. Lumina lunii bate în mijlocul poienii.)

SCENA I

Pala, moș Neagu

(Scena rămâne câțva goală; apoi apare, din stânga, moș Neagu cătând cu luare-aminte. El face semn în culisă de se arată și Pala. Ei înaintează în scenă și se asigură că sunt singuri.)

MOȘ NEAGU

Am ajuns, jupâne Pala.

PALA

Drace! locu-i fioros.

Ca de vrăji.

MOȘ NEAGU

Sau vrajbe. Iată și ștejarul scorbuos.

PALA

De minune.

MOȘ NEAGU

Dar, jupâne, ierte-mi-se o-ntrebare:
Ce pândești aci?

MOȘ NEAGU

Ba nu, zău?

PALA

He! mi se pare

Că te joci de-a hămișliul!

MOȘ NEAGU

Hămișliu, eu? N-am nici gând.

Ce să aflu de la tine ce nu știi de mult?

PALA

De când?

MOȘ NEAGU

De când casc la curte ochii. Decât să mă râzi, mai bine
Te-ai încrede și m-ai crede.

PALA

Ce să cred?

MOȘ NEAGU

Ce se cuvine,

Vino... Ia privește-n vale, despre târg.

PALA

Ei? ce e?

MOȘ NEAGU

Vezi

Două umbre, așa strânse unde de-alta, dă să crezi
C-ar fi numai una?

1 Hămișliu înseamnă șiret (n.a.).

PALA

Și-apoi?

MOȘ NEAGU

Dar sunt două: e domnița

Anca și cu Mircea-domnul.

PALA

Ce spui?

MOȘ NEAGU

Amândoi din vița

Basarabilor.

PALA

Prea bine. Dar ce cată?

MOȘ NEAGU

Se iubesc.

PALA

Ce? Nepotul cu mătușa?

MOȘ NEAGU

Ce e drept că se-nrudesc.

PALA

Și apoi?

MOȘ NEAGU

Păi... ei sunt ținta.

PALA

Care țintă?

MOȘ NEAGU

Vezi, jupâne,

Că ei vin încoa, chiar unde stai la pândă?

PALA
(pricepând)

Mă rumâne,

Or ești hămîșliu ca vulpea, sau grozav ești de nătâng!

He! ce-i pasă doamnei Clara că doi bieți copii se strâng,

Noaptea-n brațe!

MOȘ NEAGU

(după gândire)

Oh! atuncea, știu pe cine...

PALA

Zău? Pe cine?

MOȘ NEAGU

(îngrijorat)

Pe boieri...

PALA

(nepăsător)

O fi.

MOȘ NEAGU

Stăpâne, oh! atunci amar de tine!

Pentru dâșii ești vrăjmașul, veneticul, un lătin;

Că, deși de mult în țară, ai rămas ce ești: străin.

Ești străin, jupâne Pala. Mii de patimi asmuțite

Stau la pîndă, te-nconjoară; și boierii au cuțite

Ceucid, deși sub haină tu porți zale de oțel,

- Za subțire de Milano, împletită mărunțel. -

Pază bună-n așa vremuri pentru omul doamnei Clara,

Care-n ciuda ohridimei, catolicizează țara.

PALA

Moșule, tu ții cu dâșii!

MOȘ NEAGU

Eu! Că doară nu-s român!

Sunt maghiar, ca Clara-doamna. Și-apoi, tu-mi ești bun stăpân.

Dar fți zic: fă ochii-n patru; de boieri să-ți fie teamă:

E-n primejdie iscoada când e taina mai de seamă.

Am aflat și eu destule despre cei ce-aștepți aici.

PALA

Ce?

MOȘ NEAGU

He! multe! Tu ești mândru că te vei învrednici

Să spui, mâine, Clarei-doamnei ce-au făcut aci boierii;

Mândră e și Clara-doamna, azi - când frânele puterii

Par pe mâini a-i fi lăsate de nevrednicul voivod -;

Mândră și papistășimea că se-nfîge prin norod;

Și e mândru Kaliyan - ce-și închipuie, nerodul,

Că el toate le-nstrunează, sfatul, doamna și voivodul -.

Toți-îs mândri, toți-îs falnici. Vodă singur e smerit.

Dar smerenia-i e umbră, ce de pizmă l-a ferit.

El mereu în ea se-afundă și, cucernic, pururi tace;

Dar din umbră și tăcere vodă face și desface.

Îi ajunge - ca să țină toate-n mâna sa de fier -

Să-l priceapă Rumân Grue - Grue, ce nu-i nici boier -

Ce cutreieră domnia și, pe-ascuns, orânduiește

Ce, pe-ascuns, gândește vodă, și, pe-ascuns, îi poruncește.

Și, de-s frâne și zăbale între voi - voi toți - și el,

I-a lui frâna; iar a voastră, doar zăbăua de oțel.

- Astfel se rostesc bătrânii din adâncul cugetării;

Însă voi nu le dați seamă și tociți răbdarea țării

Și-a lui vodă.

PALA

Taci, moșnege. Vlad, cucernicul voivod,

Este domn fără domnie și voivod fără norod.

N-are oaste, n-are curte, abia streji - o mângâiere

Ca să-și dea măcar cu gândul c-are-o umbră de putere. -

Despărțit, prin Clara-doamna, de nebunii ce l-au pus

Să se lupte cu crăimea și biserica de-Apus,

- Și, deși cu vitejie cucerise Făgărașul,

Și, deși arse se Alba, drept răsplată că vrăjmașul

Îi prinsese robi suroră și cumnat, pe Strașimir,

Totuși - de când ropsit e vel-spătarul Dragomir -

Vlaicu, ca-ntr-un vis, pierdut-a judecata lui săracă;

Și, de-i domn, e că se-ndură doamna, buna lui dădacă.

El nu e nimic. Iar Grue - crede-mă, că bine știu -

Îl jăleşte ca pe-o babă văduvă de timpuriu;

Și, de umblă prin domnie, asta numai ca să-i spună

De-i belșug sau sărăcie, or de-i vremea rea sau bună.

MOȘ NEAGU

Fie! Dar boierii mișcă; s-ar putea să nu mai vrea

Să-i frământe sub călcâie, pururi, o muiere rea.

De-l târăști prin bătătură, vorba ceea, rupi zăblăul,

Închisorile sunt pline și-ntr-o zi...

PALA

Avem călăul!

Du-te-acum. Fii fără grijă: mi-am pus zaua de oțel.

Și-apoi, scorbura e mare și m-oi face mititel.

(Moș Neagu îl ajută să intre în scorbură.)

MOȘ NEAGU

Dumnezeu să te păzească.

PALA

Aud șoapte... Haide du-te.

(Moș Neagu iese repede prin dreapta. Pala ascultă puțin, apoi:)

Ce-o fi? Ura sau iubirea?

(Mai ascultă, cătând spre stânga.)

E iubirea... trece iute.

(Se ascunde în scorbură.)

SCENA II

Pala, ascuns, Mircea, Anca, îmbrățișați, venind din stânga, urmați de Sanda.

ANCA

Prea ne depărtăm de curte, azi... Ce crâng întunecat.

Parcă nici-un om pe-aicea de cu veacuri n-a călcat.

Un covor de mușchi se-ntinde sub picioare. Simți?

Ai crede

Că tărâmul ăsta rece raza soarelui nu-l vede...

Mi-e răcoare.

MIRCEA

Stă-mi aproape, mai aproape, draga mea,

Inima-mi să te-nfășoare cu iubirea ce e-n ea.

Cât de dulce mi-ești când tremuri și te strângi de mine, când

Ți se mlădie de pieptu-mi trupușorul tău plâpând.

Anco, mâna ta mă arde, deși-i rece... De ce oare?

N-o lua, nu: ci pe buze, și, deschisă ca o floare,

Pune-mi-o; tu, să mă farmeci cu parfumul ei, și, eu,

C-un sărut pe veci într-înșă, să-mi aștern tot dorul meu.

Apoi, tu, să-l pui la sânu-ți inima să ți-o pătrunză.

Adă mâna, ad-o.

ANCA

Du-mă mai la lună. - Ce de frunză!

Însă nici o vietate. Uite, singură să fiu,

Mi se pare că, de frică, aș muri-n așa pustiu.

Dar cu tine mi-e pustiul plin de farmec, nu mi-e teamă

De nimica și de nimeni...

MIRCEA

Adă mâna.

ANCA

Că te cheamă

Mircea Barasab, că-n tine e mai cald și mai vioi,

Decât în toți Basarabii, sângele ce curge-n noi.

MIRCEA

Fie. Dar la ce mi-s bune sânge, neam, străbuni și nume?

Nu. Iubirea ta mi-e totul, Anca mea, pe-această lume.

Uite, astăzi chiar, boierii, cu moș Costea-n capul lor,

Vreau să țină, nu știu unde, o-ntrunire, un sobor,

Ca să facă, nu știu care, vitejie boierească.

Meargă ei. La ce mi-e slava? Anca mea să mă iubească!

Și de mi s-ar da domnia - dac-aceasta s-ar putea! -

Eu m-aș lepăda de dânsa ca să fiu cu Anca mea.

ANCA

Dacă s-ar putea? Ce vorbă?... Dacă s-ar putea?

Cum oare?

Strămoșeasca noastră casă nu e casă domnitoare?

Respect pentru oameni și cărți
MIRCEA

(nestăpînindu-și ciuda, lămurește)

Eu, nepot mezin, domnia n-o s-o am... Dar am ce dai,
Ce nu poate da coroana cu tot mândrul său alai,
Am iubirea ta, iubirea! Adă mâna.

ANCA

Stai... îndată...

Dar, în lipsă de domnie, poți ajunge ban...

MIRCEA

Vreodată...

Adă mâna ta.

ANCA

Și banul e cât un voivod.

MIRCEA

Nu știi.

Vino să ședem alături, ca la sânu-mi să te țiu.

ANCA

(mergând spre un buștean, la dreapta)

Ba nu este tot atâta, căci pe ban îl stăpânește
Vodă, pe când peste vodă numai Dumnezeu domnește.

MIRCEA

(așezându-se pe buștean, cu Anca)

Eu sunt dar cât e și vodă de stăpân în tronul său,
Căci domnit îs doar de tine și te am de Dumnezeu.

ANCA

Oh! prea mult!

MIRCEA

Nu, nu! Sunt robul lăntuit de-a ta voință,

Bunul plac al tău în viață fi-va singura-mi credință.
Precum chipul tău icoana către care-oi închina

Orice rugă pân-ce ceasul adormirii va suna.

ANCA

Mirele meu!

MIRCEA

Vai! nu încă! Nu, nu-ți sunt pe față mire!

Ce va zice doamna Clara de gingașa-ne iubire?
Când de mine pomenește, spune că nu-s încă bun
Nici de cușma bărbătească, nici de numele străbun.
Și de ce? Că fug de curte, că-n ogoi mă joc de-a hoina
Și că-n loc de liturghie pui să mi se cânte doina.
Ei! și-apoi? Dar în războaie, la Vidin, la Făgăraș,
Când era mai cruntă lupta, fost-am coadă sau frunțas?

ANCA

Ba erai în fruntea oastei. Flamura basarabească
Tu, se zice, e-ai înfipt-o-n Alba Iulia crăiască.

MIRCEA

Da! Și unchiul meu, pe-atuncea, mă iubea, pe când acum
E pornit asupra-mi. Anco, mă-ndoiesc de vodă.

ANCA

Cum?

MIRCEA

Cine știe ce nădejde pune el pe alba-ți frunte?
Pentru ce-nfrățire nouă mâna ta i-ar fi o punte?
Ce menire îți vor ție, inimă care iubești,
Îmbinările sucite ale râvnelor domnești?
Dac-ar vrea să te mărite cu-altul!...

ANCA

Năluciri nebune.

Și, de-altminteri, tu știi bine că nicicând nu m-aș supune.

MIRCEA

Te-ai împotrivi?

ANCA

Oh! Mirceo, te-ndoiești!

MIRCEA

Iertare-ți cer!

M-aș putea-ndoi, vreodată, de luceafărul din cer!
De-adierile pădurii, de blândețea lunii line,
Și de soare, și de ziuă, și de noapte... nu de tine!
Adă mâna ta.

(Anca i-o dă, el o sărută lung. O tăcere.)

ANCA

Ascultă. Frate-meu, oricum, e bun.

El nu vrea nefericirea soră-si. Ce zici? Să-i spun.
Tot. Da?

MIRCEA

(cu obrazul în mâna ei)

Da.

ANCA

O să priceapă că nu-i vorba de-o iubire

Trecătoare, ci adâncă. Că nu-ncapem-mpotrivire.
Da?

MIRCEA

(ca mai sus)

Da.

ANCA

La-nceput va zice nu; dar îl voi dezmierda

Dulce, dulce, de va zice mai la urmă și el da.

Da?

MIRCEA

(aidoma)

Da.

ANCA

Și la urma urmei vei vedea că și coroana

Poate da iubirea, dânsa care-ți va fi dat pe Ana.

Da?

MIRCEA

(tot așa)

Da.

ANCA

Mirceo, dar mai spune câte-o vorbă.

MIRCEA

Cum să spun?

Mi-ai pus mâna peste gură ca să tac... și mă supun.

ANCA

Dragul meu!

(Se aruncă la sânul lui. Amândoi rămân îmbrățișați, ca în extaz.)

SCENA III

Aceiași, Sanda, care de la începutul scenei ține laturile și acum vine repede din stânga.

SANDA

Se-aude zgomot... Vine lume dinspre vale.

ANCA

(tresărind)

Doamne, ce să fie?

MIRCEA

(oprind-o)

Nimeni. Oameni care-și văd de cale.

Stai la sânul meu.

ANCA

Dar dacă vin aici?

MIRCEA

Eh! ca și noi.